

Ten slotte nog een enkele opmerking. De commissie is ingesteld in 1897. In 1901 verscheen het verslag. De commissie betreurt het, dat dit niet eerder is kunnen verschijnen, maar de voornaamste reden was, dat alle leden zoo bezwaard waren met bezigheden van ambt of beroep, dat zij niet voortdurend veel tijd voor de werkzaamheden der Staats-commissie konden beschikbaar stellen. Iedereen, die weet hoeveel tijd en inspanning tegenwoordig gevergd worden voor de uitoefening van een beroep of ambt, zooals die uitgeoefend of bekleed worden door de meeste leden der Staats-commissie, zal die verzuchting volkomen begrijpelijk en gerechtvaardigd achten. Maar dan rijst ook tegelijk de even begrijpelijke vraag, of het wel aangaat zulke intensiefwerkende menschen, nu voor de eene dan voor de andere commissie zoo extra te belasten. De overweging van dit punt zou veel ruimte kosten, maar zeker de moeite wel loonen. Ik hoop ernstig, dat in onzen tijd van *sociale* hygiëne eens een onpartijdig en bekwaam man voor deze bespreking zal gevonden worden.

Juni 1902.

R. H. SALTET.

INGEZONDEN.

HET ONDERWIJS IN DE TROPEN-GENEESKUNDE. DANKBAAR MAAR NIET VOLDAAN.

Het rapport der commissie betreffende bovenstaande aangelegenheid komt mij voor niet sterk naar objectiviteit te streven. Het doet mij te veel aan de maan denken; niet alleen omdat het slechts een kwijnend licht verspreidt, maar vooral omdat het slechts één zijner zijden aan het publiek toedraait. Die zijde der kwestie, die ons hier met voorliefde wordt toegekeerd, is natuurlijk de zijde der commissoriale meerderheid.

Maar de toevallige meerderheid in de Hollandsche commissie der — voor een groot deel — niet directe tropenpathologen zou slechts een „verschwindend” kleine minderheid zijn in een internationale vergadering van hen, die de moderne tropenpathologie in Europa vertegenwoordigen. En die haar voor een goed doel hebben gemaakt. Het komt mij daarom voor van belang te zijn hier eens de meening dier bij uitstek bevoegden en niet door de commissie geconsulteerden met mijn woorden weer te geven 1).

Ook zij meenen natuurlijk dat, wie Fransch wil leeren spreken, het best doet naar Frankrijk te trekken en zich ter plaatse te oefenen. Niets gaat

---

1) Zie verder: Prof. DAVIDSON, The schools of tropical medicine in Great Britain, *Janus*, VI (1901), blz. 419—422; A. BODDAERT, l'Enseignement de la médecine tropicale en Belgique, *ibidem*, blz. 485—486.

boven de praktijk. Maar de voorkeur verdient het toch om voor men naar dat land gaat eerst de gelegenheid niet te verzuimen om thuis de grammatica te bestudeeren.

Zoo staat ook de kwestie omtrent het onderwijs in tropische ziektenleer enz. Het ligt m. i. voor de hand dat het voor den student wenschelijk is om, vóórdat hij de praktijk in de tropen gaat uitoefenen, aan de hoofdbron waaruit hij zijn kennis put, zooveel mogelijk theoretische zoowel als praktische bekwaamheid ook omtrent tropen-pathologie enz. enz. op te doen.

Het instituut te Weltevreden moge ons dankbaar stemmen, als een soort vervolglasse of applicatieschod; het kan niet voorzien in de behoefte aan kennis omtrent de koloniale geneeskunde aan de Universiteiten, die artsen naar de koloniën zenden.

Het is waar dat men bij klinisch onderwijs in dit vak ten onzent veel zal moeten missen. Maar dat mag geen reden zijn, zich nu ook van alles te onthouden. Er blijft veel wat men wèl kan bieden 1). De onderzoekingsmethode is te leeren, en met praeparaten en afbeeldingen is veel aan te vullen. Men kan bij lange na niet alle klinische gevallen demonstreeren. Maar ook de niet-tropenarts die de academie verlaat heeft toch ook slechts een deel der ziektegevallen aanschouwd, die hij later zal hebben te behandelen.

Daar waar Engeland, Frankrijk, Duitschland, Italië en België — zelfs België — hoe langer hoe meer gelegenheid bieden tot onderwijs in de tropische ziekten, heb ik méér begin van bewijs noodig eer ik aanneem, dat al deze rijken niet weten wat zij doen en hun geld verkwisten, terwijl Nederland en Nederland alléén, recht heeft met zijn geheel-onthouding onder het devies „alles zal reg kom” in — nomen est omen — Weltevreden.

Laten wij het ons ruitelijk bekennen, het is volstrekt geen geheim, wij Hollanders zijn in menig opzicht wat „pennywise” en bekrompen, wat achterlijk en wat zwaar op de hand. Wij rusten en be-rusten er in. Maar laat ons toch niet zoo ver gaan om, zooals geschiedt, onze lodderigheid aan de markt te brengen als een species van hooger inzicht.

Ik vind het betreurenswaardig dat in ons land, en alweer in ons koloniaal land alléén, artsen worden uitgezonden volkomen baar van al wat zij speciaal het eerst behoeven. Dat er aan de universiteit geen woord wordt verspild omtrent tropen-pathologie en-hygiëne, omtrent land- en volkenkunde, inland-sche geneeskunde enz. Het komt mij zéér kras voor. De a. s. O. I. Ambtenaar de a. s. officier ontberen die speciale opleiding niet geheel. Zoo leert zelfs de kadet te Breda land en volkenkunde van Ned. Indië.

---

1) In *Janus* van 15 Mei en van 15 Juni vindt men de jongste bijdragen tot kwestie van Dr. TREILLE, oud-Chef van den geneeskundigen dienst der Fransche koloniën en Prof. in de tropenpathologie te Marseille. Men vindt daarin o. a. een schema van het onderwijs in tropenziekte zooals men het in Marseille en Bordeaux geeft. In *Janus* 15 Juni vindt men een brie van Prof. DAVIDSON, bekend schrijver over geographische pathologie en tropenziekten thans Prof. in dat vak te Edinburgh. DAVIDSON's meening over de meening der commissie begint met de woorden: I am astonished . . . . Uit beide gegevens leert men te over dat de meerderheid onzer commissie het trekschuitstandpunt en de minderheid de stoomvaart vertegenwoordigt.

Waarom dan dat deficit juist bij een onderwijs dat onder den vlag van *hooger* onderwijs vaart. Aan een universiteit mag, wil zij niet tot vakschool afdalen, wel beschouwd geen enkele tak van hooger onderwijs ontbreken. Daarom toch heet zij *Universitas* — de algeheelheid, het heelal — van vakken.

Maar als men, des ondanks, niet overal alles kan hebben, behoorde toch aan minstens één Nederlandsche Universiteit speciaal onderwijs voor a.s. tropenartsen gegeven te worden. Ondergeteekende is in zijn ziel overtuigd dat de onbekendheid met tropische ziekten enz. ook bij Europeesche artsen *te* groot is. Want ook artsen in Europa kunnen geroepen worden tot het behandelen of ten minste herkennen van tropenziekten (subacuut of chronisch). Schrijver dezès heeft het bijgewoond dat een der bekendste clinici van Duitschland een geval van beri-beri aan zijn studenten demonstreerde als neurasthenie.

Ook in ons land komen miskeningen uit onbekendheid voor. Zoo werd Schrijver dezès verhaald van een geval van Indische spruw, dat onder meerdere oogen kwam en miskend is verlopen. Zulke misvattingen zullen wel vaker voorkomen. Immers al is onze kennis omtrent de ziekten der tropen niet, de snelheid der verbinding met de tropen is wèl vermeerderd. Wilde men, dan kon men bijv. in Amsterdam talrijke ziektegevallen van tropische herkomst verzamelen.

In Liverpool had men in het afgelopen seizoen nog 130 lijdèrs aan tropische ziekten bijeen. Wel kunnen wij ook in zoo'n formatie Engeland niet naar de kroon steken, doch Liverpool staat in Engeland niet alleen. Het hospitaal waaraan ROSS werkt, heeft te concurreeren met Londen, Edinburgh, Aberdeen, Dublin, om van andere niet-universitaire havens, s. v. v., niet te spreken. (Zie den brief van DAVIDSON in *Janus* Juni 1902).

Er is aangevoerd dat er dingen zijn nóg noodiger dan een leerstoel in tropische ziekten. Een kwestie van appreciatie! Maar overigens een armoe-dig argument. Het verschijnt steeds op de vlakte als men iets wat noodig is wenscht af te weren.

Daarbij is dit motief volmaakt onjuist. De als noodiger voorgestelde leer-vakken otiatrie, psychiatrie, syphilis worden alle aan ééne of meer Neder-landsche Universiteiten onderwezen, maar het *koloniale* rijk bezit aan geen zijner hoogeschoolen een leerstoel voor *koloniale* ziekten.

Dan hebben wij nog het motief dat er geen *bekwaam* man hiervoor zou zijn te vinden. Vorm ze dan spoedig zou ik antwoorden. Dit is overigens een argument onder de argumenten opgeroepen als de laatste ban der land-weer in den oorlog — niet van de eerste vechtwaardigheid. Het is al even treurig als het motief dat wij hen, die per se tropenpathologie willen be-studeeren, maar naar het buitenland moeten laten gaan. Dat is een „laisser aller” in den meest letterlijken en meest treurigen zin.

Stellig Prof. FIRKET te Luik is een zeer bekwaam en ijverig man. Maar moeten dan Hollanders van een koloniaal Rijk om tropische ziekten te leeren naar het niet koloniale België. Dit is een erkenning van impotentie waar-teen ik protesteer.

Laat ons liever de handen uit de mouwen steken. En mocht men een *bekwaam* man willen, welnu ik maak mij sterk voor dit geval des noods twee mannen te leveren, als ik het zoo mag noemen „van zessen klaar”. Mannen

zoowel theoretisch als practisch onderlegd, vertrouwd met het moderne bacteriologisch onderzoek en desgevorderd gerugsteund door meerjarig verblijf in de tropen — mannen in de literatuur wel bekend. Men kan al niet meer verlangen.

Maar laat men dan toch ook langzamerhand naar zoo'n man omzien.

Wij zijn waarlijk aan de beurt. Alle andere belanghebbenden gingen reeds voor. Zelfs België. Wie zich tegen de aanroeping van zoo'n leeraar verzet, alleen op de labiele motieven, die werden aangevoerd, wie zich van de zaak afmaakt met een *tropenpathologie alleen in de tropen!* moet consequent zijn en al onze Fransche scholen dicht smijten order het slaken van den doodoener : *Fransch leert men alleen in Frankrijk.*

H. F. A. PRYPERS.

Geachte Redactie!

Naar aanleiding van het ingezonden stuk van collega MOINAT in het nummer van 14 Juni en van dat van den Heer PIJNAPPEL in het nummer van 21 Juni, vergunt U mij enkele opmerkingen te maken.

Evenals collega DE JAGER handelt doe ook ik en geef ter voldoening aan Art. 20 de verklaring af dat de ziekte „geweken” is, of de patiënt „hersteld”. Tot heden meen ik dat deze handelwijze van mij en van vele andere geneesheeren leidt tot een goedaardig soort van wetsontduiking; het schijnt mij nu echter dat op zulk een handelwijze van den praktizeerenden geneesheer door den ambtenaar van het Staatstoezicht gerekend wordt en dat een andere manier van doen, waarbij men zich aan de wet onderwerpt, voor „principienreiterei” gehouden wordt.

Hieruit zou blijken dat de geneesheer hooger bij de wet opziet dan de ambtenaar.

Zoo zie ik in het stukje van collega MOINAT een ernstig streven om zijn bevoegdheid niet te overschrijden. Dat zulk een streven door ambtenaren van het Staatstoezicht, de Heer PIJNAPPEL en „den zeer hooggeachten ambtgenoot”, voor wien den Heer PIJNAPPEL in de bres komt, zoo weinig wordt gevoeld en gewaardeerd en door eerstgenoemden zoo onhensch wordt begend, kan ik mij slechts ten deele begrijpen; hoewel de algemeene ambtenaarszwakheden mij volstrekt niet onbekend zijn.

De ervaring van Collega MOINAT en het schrijven van den Heer PIJNAPPEL bewijzen voor de zooveelste maal den ontzenuwenden invloed van een slecht wetsartikel op den ambtenaar die op de uitvoering daarvan heeft toe te zien.

Purmerend, 25 Juni 1902.

B. JELGERSMA, arts.

HET PRAKTISCH ARTS-EXAMEN.

Meestal verloopt tegenwoordig, tusschen het afleggen van het eerste en het tweede gedeelte van het praktisch arts-examen een geruimen tijd, zelden korter dan zes maanden, niet zelden langer dan een jaar.